

De Stemming van 4 december 2016

De trend van de afgelopen weken wordt deze week voortgezet. De PVV is in 4 weken inmiddels 7 zetels gestegen en staat nu 10 zetels voor op de VVD. Als het verschil met 4 weken geleden bekeken wordt is goed te zien wat er gebeurd is. We zien bij VVD, CDA, SP, D66, GroenLinks en PvdA een -soms beperkte- daling. Samen in totaal 9 zetels. Het is opmerkelijk dat deze 6 partijen samen nu nog maar 87 zetels scoren. Minder dan 15 zetels gemiddeld (10%). De 4 grootste partijen van deze groep scoren samen slechts 67 zetels. Deze 6 partijen scoorden in 1998 samen meer dan 140 zetels. Daarnaast is ook te zien dat de partijen die als "links" worden gezien, PvdA, SP, GroenLinks en D66, samen maar 50 zetels scoren, dus een derde van het electoraat. In de laatste 20 jaar scoorden deze partijen doorgaans bijna 50%.

Nu ook GeenStijl met een partij aan de verkiezingen lijkt te gaan deelnemen, krijgen we naast DENK en VNL nog 4 "nieuwe" partijen die -wellicht- kansen hebben op zetels: Piratenpartij, Nieuwe Wegen, Forum voor Democratie en de partij van GeenStijl. Bij ons onderzoek volgende week zullen we dieper ingaan op het effect en de potentie van deze partijen op de verkiezingen en de kansen die ze hebben.

Mochten deze zes partijen samen duidelijk meer zetels halen dan de 4 waar ze vandaag samen op staan, dan blijven er nog minder zetels over, voor de traditioneel grote partijen om met elkaar te verdelen.

zetels	TK2012	6-11 2016	27-11 2016	4-12 2016	Versch in 1 week	Versch in 4 weken	Versch met TK2012	Eerste Kamer
PVV	15	27	33	34	1	7	19	9
VVD	41	27	25	24	-1	-3	-17	13
CDA	13	17	15	15		-2	2	12
D66	12	15	15	14	-1	-1	2	10
GroenLinks	4	15	14	14		-1	10	4
SP	15	13	11	11		-2	-4	9
50PLUS	2	9	11	11		2	9	2
PvdA	38	10	9	9		-1	-29	8
ChristenUnie	5	6	6	6			1	3
Partij voor de Dieren	2	4	4	5	1	1	3	2
SGP	3	3	3	3				2
DENK		2	3	3		1	3	
VNL		2	1	1		-1	1	
Andere partij								1
Totaal	150	150	150	150				75
VVD+PvdA	79	37	34	33	-1	-4	-46	21
VVD+CDA+D66	66	59	55	53	-2	-6	-13	35
VVD+PVV	56	54	58	58		4	2	22

Een dergelijke fragmentatie zagen we wel al bij de Provinciale Statenverkiezingen 2015 en dus de samenstelling van de Eerste Kamer. Maar bij Tweede Kamerverkiezingen komt dat minder sterk voor. Dat komt mede door het strategisch stemmen. Omdat het bij die verkiezingen belangrijk kan zijn wie de grootste wordt hebben de twee grootste partijen bij de strijd om wie de grootste wordt, een aanzuigende werking. Dat werd in 2012 gedemonstreerd met de scores van PvdA en VVD, waarbij bijna 25% van de kiezers van die partijen aangaven strategisch gestemd te hebben.

Of er dit keer een tweestrijd komt en tussen welke partijen weten we niet. Wel zien we bij voorbeeld in Frankrijk, maar dat hangt samen met het kiesstelsel daar dat alom verwacht wordt dat het daar om Marine Le Pen zal gaan en een gematigd rechtse kandidaat. Als zoiets in Nederland zou gaan gebeuren dan zijn dat Wilders en Rutte.

Rutte en Wilders lijken voor te sorteren op die tweestrijd. Of er een of meer anderen zich nog met die tweestrijd gaan bemoeien hangt mede af van de uitslag van de lijsttrekkersverkiezing bij de PvdA.

Wie de leden van de PvdA gaan kiezen is via ons onderzoek niet vast te stellen. Maar het is wel duidelijk dat bij een mogelijke tweestrijd tussen Rutte en een van deze twee kandidaten, Samsom het veel slechter doet dan Asscher. Bij de huidige kiezers van alle partijen doet Asscher het dan beter dan Samsom.

Verschil in voorkeur Rutte-Samsom en Rutte-Asscher

	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
Verschil in voorkeur Rutte-Asscher	6%	20%	90%	32%	-14%	-69%	-55%	-66%	11%
Verschil in voorkeur Rutte-Samsom	28%	42%	96%	55%	20%	-51%	-39%	-34%	37%

Het is interessant om te zien in welke mate bij een mogelijke tweestrijd tussen Rutte en Wilders potentiële kiezers van andere partijen in de richting van een van de twee zouden kunnen verschuiven. Dat zouden in totaal 13 zetels kunnen zijn, die in ongeveer gelijke mate over de twee partijen worden verdeeld. Behoudens PvdA en GroenLinks lijken alle partijen circa 20% van hun electoraat daardoor te kunnen kwijtraken.

Extra toevoer van zetels bij een duidelijke tweestrijd tussen PVV en VVD.

extra zetels	Allen	Huidig stemgedrag							
		CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus	Overige	Opkomst
PVV	7	1	0	0	2	0	2	1	1
VVD	6	2	2	0	0	0	0	1	1
Totaal	13	3	2	0	2	0	2	2	2